

УДК 81'255.4:811.111'373.47=161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.45.2.32>

ПЕРЕКЛАД ОБСЦЕННОЇ ЛЕКСИКИ В КІНОДИСКУРСІ: ЕВФЕМІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ

TRANSLATION OF OBSCENE LEXEMES IN FILM DISCOURSE: EUPHEMIZATION AND ADAPTATION

Ніжнік Л.І.,

orcid.org/0000-0001-6865-7648

доктор філософії,

асистент кафедри лінгвістики та перекладу

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Стаття присвячена комплексному лінгвістичному аналізу стратегій перекладу англomовної обсценної лексики в сучасному кінодискурсі. У центрі дослідження перебуває лексема «*fuck*» як найбільш частотна та багатofункціональна одиниця англійського сленгу, що в контексті кінофільмів виступає не лише засобом вираження агресії, а й важливим інструментом відтворення реалістичності мовлення, інтенсифікації емоцій та вербалізації когнітивних станів персонажів.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю пошуку оптимальних методів адаптації табуованої лексики в українському дубляжі, де перекладач змушений балансувати між вимогою збереження авторського задуму та юридичними обмеженнями вікових рейтингів. У теоретичній частині розглядаються праці провідних дослідників (Л. О. Ставицької, В. Д. Бялика, С. Й. Караванського, Е. Бірн), що дозволяє розглядати лайку як складний когнітивно-прагматичний феномен і частину національного мовного коду.

У статті детально проаналізовано спектр відчуттів, які передає слово «*fuck*»: від афективних вигуків (гнів, шок) до складних когнітивних настанов (байдужість, незрозуміння, рішучість). Особливу увагу приділено процесу десемантизації лайки в молодіжному сленгу, де вона трансформується у дискурсивний маркер для зв'язку слів.

Основним результатом дослідження є класифікація та порівняльний аналіз двох провідних стратегій перекладу: евфемізації та дисфемізації. Доведено, що евфемізація, яка базується на використанні питомого українського «чортихання» та нормативних сталих виразів, є ефективним юридичним інструментом, що дозволяє зберегти емоційну напругу оригіналу, не порушуючи цензурних норм. Водночас дисфемізація розглядається як засіб підсилення експресії через грубу сленгову лексику або зміну стилістичного забарвлення прилеглого слова.

Наукова новизна полягає у системному підході до вивчення лайки в дубляжі як засобу збереження прагматичного потенціалу кінотексту. Висновки статті можуть бути використані у практиці кіноперекладу та викладанні курсів із теорії перекладу та соціолінгвістики.

Ключові слова: обсценна лексика, лайка, кінодискурс, евфемізація, дисфемізація, стратегії перекладу, сленг.

The article is devoted to a comprehensive linguistic analysis of translation strategies of English obscene vocabulary in modern film discourse. The focus of the study is on the lexeme «*fuck*» as the most frequent and multifunctional unit of English slang, which in the context of films acts not only as a means of expressing aggression, but also as an important tool for reproducing the realism of speech, intensifying emotions and verbalizing the cognitive states of characters.

The relevance of the work is due to the need to find optimal methods for adapting taboo vocabulary in Ukrainian dubbing, where the translator is forced to balance between the requirement of preserving the author's intention and the legal restrictions of age ratings. In the theoretical part, the works of leading researchers (L. O. Stavvytska, V. D. Bialy, S. Y. Karavansky, E. Byrne) are studied, which allows us to consider swearing as a complex cognitive-pragmatic phenomenon and part of the national language code.

The article analyzes in detail the spectrum of feelings conveyed by the word «*fuck*»: from affective exclamations (anger, shock) to complex cognitive attitudes (indifference, misunderstanding, determination). Particular attention is paid to the process of desemantization of swear words in youth slang, where they are transformed into a discursive marker for linking words.

The main result of the study is the classification and comparative analysis of two leading translation strategies: euphemization and disphemization. It is proven that euphemization, which is based on the use of specific Ukrainian recalling of the devil and normative fixed expressions, is an effective legal tool that allows you to preserve the emotional tension of the original without violating censorship norms. At the same time, disphemization is considered as a means of enhancing expression through coarse slang vocabulary or changing the stylistic coloring of the adjacent word.

The scientific novelty lies in the systematic approach to the study of swear words in dubbing as a means of preserving the pragmatic potential of the film text. The conclusions of the article can be used in the practice of film translation and teaching courses on translation theory and sociolinguistics.

Key words: obscene vocabulary, swear words, film discourse, euphemization, disphemization, translation strategies, slang.

Постановка проблеми. Обсценна лексика (або лайка) – це специфічний пласт мови, який служить для вираження сильних емоцій, пору-

шення соціальних табу та зняття психологічної напруги. Дослідженням лайки займається низка наук: лінгвістика, що вивчає структуру лайки,

психологія вивчає її вплив на мозок та антропологія досліджує її як культурне табу. Особливої актуальності тема набуває в контексті кінодискурсу, де переклад лайки перестає бути суто філологічним питанням і переходить у площину прагматики, соціолінгвістики та юриспруденції.

Основна проблема полягає у розв'язанні конфлікту між трьома чинниками: автентичність та реалізм, соціокультурні бар'єри та цензура та юридичні та вікові обмеження. Кінодискурс прагне максимально точно відтворити життєву дійсність. Оскільки в оригінальних англійських текстах (особливо в жанрах драми, кримінального екшену чи комедії) слово «fuck» та його похідні виконують роль природного інтенсифікатора мовлення, їх ігнорування під час перекладу призводить до втрати емоційної достовірності персонажа.

Кожна мовна культура має власну ієрархію табу. Як зазначав К. Ферман [10], суспільна фобія перед певними словами часто заважає об'єктивному сприйняттю тексту. В українському контексті перекладач постає перед дилемою: використовувати прямі нецензурні відповідники, що може бути сприйнято як надмірна брутальність, чи шукати питомі евфемізми, що ризикує виглядати штучно або застаріло.

Необхідність збереження низького вікового рейтингу для широкого прокату змушує перекладачів вдаватися до майстерної евфемізації. Проблема полягає в тому, як замінити обценну лексику на нормативну (наприклад, через «чортихання»), не втративши при цьому заряду оригінальної фрази та її імпліцитного змісту.

Крім того, важливою проблемою є десемантизація лайки в сленгу. Коли слово втрачає свій прямий агресивний зміст і стає лише засобом зв'язку слів (дискурсивним маркером), перекладачеві важко знайти еквівалент, який би виконував ту саму структурну функцію, не перевантажуючи текст зайвим брудом.

Дослідження лайки в кінодискурсі є актуальною темою. Лайка виконує функцію реалізму – герої мають говорити так, як люди в реальному житті. Переклад такої лексики (дубляж та субтитрування) – це завжди баланс між цензурою, авторським задумом та культурним контекстом. Дослідження зосереджено на пошуку оптимального балансу між дисфемізацією (підсиленням грубості для збереження драйву) та евфемізацією (пом'якшенням для дотримання етичних і правових норм), що вимагає від перекладача глибокого розуміння когнітивно-прагматичних параметрів обценної лексики

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Довгий час тема обценної лексики була табуованою в академічних колах, але у XX та XXI століттях з'явилися ґрунтовні праці, зокрема українських дослідників (Л. О. Ставицької, С. Й. Караванського, В. Д. Бялика, О. В. Бех).

Л. О. Ставицька [8] відносить до лайки як до частини національної культури та мовного коду: «Обценне слово – це передовсім знак глибокої емоції, а не лише брутальності». В. Д. Бялик [4] розглядає лайку не просто як набір брудних слів, а як засіб вербалізації негативних емоцій та ментальних станів. Він аналізує, які саме концепти лежать в основі обценних висловів. С. Й. Караванський [7] у «Практичному словнику синонімів української мови» зібрав величезну кількість емоційно забарвленої лексики, яку перекладачі кіно використовують для створення колоритного дубляжу.

У межах когнітивно-дискурсивного підходу, який розробляє О. В. Бех [1], переклад обценної лексики розглядається не як механічна підстановка слів, а як прагматична адаптація. Дослідниця наголошує, що при відтворенні субстандартної лексики (сленгу та лайки) перекладач має орієнтуватися на комунікативний ефект, який справляє фраза на реципієнта. Успішна адаптація кінотексту залежить від збереження ілюктивної сили вислову: український глядач має отримати той самий комунікативний ефект, що й носій мови оригіналу. Стратегія перекладу емоційно-експресивних одиниць у кінотексті має ґрунтуватися на принципі функціональної адекватності. Це означає, що за умови використання евфемізації, перекладач має зберегти той самий рівень емоційної напруги, який був закладений в оригіналі для формування образу персонажа.

Як доводять праці Е. Бірн [3], лайка є фізіологічно зумовленою реакцією на стрес, що робить її невід'ємною частиною реалістичного кінотексту. Лайка є невід'ємною частиною сленгу та виконує кілька ключових функцій – допомагає ідентифікувати членів своєї групи, використовується як інтенсифікатор емоцій, допомагає знизити рівень стресу та висловити те, що важко передати нейтральними словами. Сленг і лайка використовуються з метою мовної економії і дозволяють передати складну ситуацію одним словом.

Метою статті є комплексне дослідження специфіки функціонування обценної лексики (зокрема з компонентом «fuck») у сучасному англійському кінодискурсі та аналіз стратегій її

відтворення в українському перекладі. **Завдання статті** – проаналізувати когнітивно-прагматичний потенціал англійської лексеми «fuck» у сучасному кінодискурсі та визначити її основні функції (афективну, інтенсифікуювальну, дискурсивну), дослідити лінгвокультурологічні особливості відтворення табуованої лексики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Переклад емоційно маркованої лексики, до якої відноситься обценна лексика, – це одна з найскладніших ділянок перекладознавства, оскільки вона вимагає відтворення не лише денотативного значення, а й конотації – додаткового емоційного, стилістичного або експресивного забарвлення. Для емоційно маркованої лексики властиві експресивність, оцінність та стилістичне забарвлення [4].

Сучасні статті часто аналізують переклад конкретних серіалів або фільмів [2, 6]. У цих працях розглядаються такі перекладацькі стратегії: стилістична нейтралізація (заміна мату на літературне слово), субституція (заміна англійського мату на питому українську лайку), компенсація (якщо емоційно марковане слово неможливо перекласти прямо через цензуру або відсутність еквівалента, то емоція переноситься на інше слово в реченні).

В межах стилістичних перекладацьких стратегій виокремлюємо стратегії евфемізації та дисфемізації. У сучасній лінгвістиці відсутнє єдине визначення, яке б повністю розкривало сутність евфемізації, що призводить до існування різноманітних трактувань поняття евфемізму. Згідно з енциклопедією української мови, під евфемізмом слід розуміти «слово або вислів, троп, що вживається для непрямиго, прихованого, зокрема пом'якшеного, ввічливого, позначення певних предметів, явищ, дій замість прямої їх назви» [9, с. 168]. Дослідниця В. Б. Великорода [5] пропонує дещо інший підхід до визначення, акцентуючи увагу на психологічному аспекті і зазначає, що евфемізмами є одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких з соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним. Тож, цей перекладацький прийом полягає у заміні лексичних одиниць, що мають грубу або надмірно експресивну забарвленість, на відповідники у мові перекладу з менш вираженою експресією. Функція евфемізмів полягає у нейтралізації, пом'якшенні та завуалюванні змісту найбільш експресивних і стилістично знижених одиниць мови.

Дисфемістичний підхід реалізує зовсім протилежну до евфемізмів функцію. Одним із ключових елементів обцененого лексикону є дисфемізм, який передбачає навмисне спотворення значення слів з метою надання їм більш грубої або образливої форми. Енциклопедія української мови визначає дисфемізм як «троп, який замінює звичайну, нейтральну назву більш вульгарним, грубим, негативним словом або висловом» [9, с. 163]. Основна мета такого заміщення полягає у навмисному приниженні об'єкта мовлення, оскільки використання подібних лексем сприяє підсиленню емоційного впливу та виразності висловлювання. Дисфемістичний переклад як стратегія полягає у заміні слів вихідного тексту, що мають менш виражену експресію, на більш вульгарні або агресивні аналоги у перекладі.

Яскравим прикладом використання стратегії евфемізації та дисфемізації може бути переклад лайливого слова «*fuck*», фраз, реплік з цим словом, та його похідних. Буквальне значення цього слова – «*мати секс із ким-небудь*», однак воно часто вживається як вигук для вираження гніву, роздратування чи байдужості до когось чи чогось [11]. Оскільки це слово лайливе, його ще називають «F-словом» з метою цензури. У живій англійській мові це слово є всюдисущим і може бути дієсловом, іменником, вигуком і навіть частиною іншого слова, універсального перекладу не існує.

«*Fuck*» як вигук (емоційне вираження гніву, розчарування або здивування) перекладається українською мовою переважно вульгарними та грубими відповідниками-евфемізмами («*Дідько!*», «*Чорт!*», «*Ой лихо!*», «*Бляха!*»), дисфемізмами («*Сука!*», «*Твою мати!*», «*Гівно!*») або нецензурно.

Коли «*the fuck*» з'являється у запитаннях (*Who/What/Where/Why/How the fuck...*), воно виконує роль інтенсифікатора. Це не окреме слово зі значенням, а емоційний вибух, який показує, що той, хто запитує, перебуває на межі – від здивування, люті чи повного нерозуміння. Евфемізація або «чортихання» – це найбільш художній і традиційний спосіб. Англійський мат замінюється на українські лайливі замітники, пов'язані з нечистою силою. Це зберігає емоцію, але робить текст прийнятним для кіно та книжок (e.g., «*What the fuck...?*» – «*Якого біса...?*» / «*Якого дідька...?*»; «*Who the fuck...?*» – «*Хто це, в біса...?*» / «*Який дідько...?*»; «*Where the fuck...?*» – «*Де, в дупу...?*» / «*Де його чорти носять?*»; «*How the fuck...?*» – «*Як, в біса...?*» / «*Яким це макаром?*»). Якщо ситуація вимагає грубості, але без

прямого мату, використовуються дисфемізми, які звучать жорсткіше за «біса» (e.g., «*What the fuck...?*» – «Якого хера...?»; «*Why the fuck...?*» – «На якого хера...?» / «Нащо, в сраку...?», «*Who the fuck...?*» – «Який хер...?»). Нецензурний переклад використовується в неофіційних перекладах або кіно з рейтингом 18+. Тут інтенсифікатор передається максимально точно (e.g., «*Who the fuck...?*» – «Хто це, блядь, такий?»). Часто «the fuck» у запитанні не обов'язково перекладати окремим словом. Замість цього можна використати стратегію компенсації, тоді стилістична забарвленість обценної лексики перейде на дієслово, яке стане дисфемізмом (e.g., «*Where the fuck did he go?*» – «Куди він змився?» або «Куди він звалив?», замість нейтрального «пішов»).

Слово «*fuck*» у сталих фразах рідко перекладається буквально. Так, «*fuck up*» має поширене вживання. В оригіналі це може бути як дієсловом, так і іменником («*a fuck-up*»). Евфемізація застосовується коли ця фраза перекладається як «схибити», «напортачити», «дати маху», «зіпсувати все», «прогавити», дисфемізація – «запороти», «прошльопати», «профукати», нецензурний переклад простежується, наприклад, у «зафаканити» (сленг). «*Fuck with someone*» або «*fuck with somebody's head*» виражає спробу маніпуляції, кепкування, психологічного тиску або збивати з пантелику. Евфемізація простежується у такому перекладі, як «*гратися з кимось*», «*глузувати*», «*морочити голову*», «*глузувати*», дисфемізація – у «*стібатися*», «*тримати за дурня*», «*пудрити мізки*». «*Fuck around*» описує безцільну або дурну поведінку. Евфемізація простежується у такому перекладі, як «*клеїти дурня*», «*байдикувати*», «*гратися в іграшки*», дисфемізація – у «*страждати фігнею*», «*валятися дурнем*», «*випендрюватися*».

Вираз «*Fuck you*» – це один із найпоширеніших обценних висловів в англійській мові, який має широке поле значень залежно від контексту. В конфліктній ситуації або сварці цей вираз вживається з метою прямої образи співрозмовника та висловлення сильного роздратування. Як пише К. Ферман [10], це слово має силу «вербального ляпасу». У такому випадку вираз буде перекладатися дисфемізмами «*Відвали!*», «*Щоб ти здох!*» або «*Пішов нахуй*». Вираз також використовується для відмови, щоб показати, що думка або прохання іншої людини не мають жодного значення (e.g., «*Тобі того не бачити*», «*Дулю з маком*», «*Йди ти знаєш куди*»). Цей вираз може мати жартівливе або дружнє значення між близькими друзями як реакція на

вдалий жарт або підкол (e.g., «*Та ну тебе!*», «*Та йди ти!*»). Іноді вживається як вигук здивування і недовіри та реакція на шокуючу новину (e.g., «*Та ну!*», «*Не може бути!*»).

Англійські «*Fuck off!*», «*Go fuck yourself!*» або «*Get fucked!*» – це не просто прохання піти, а грубий, різкий і часто агресивний наказ, який має на меті принизити співрозмовника. По шкалі від найм'якшого до найгрубшого перекладу ці вирази можуть перекладатися нейтральною мовою, що констатує вимогу («*Йди звідси!*»), евфемізмом, який цензурно виражає роздратування («*Відчепись!*»), сленговим дисфемізмом, що передає вуличну агресію («*Вали звідси!*»), ідіоматичним дисфемізмом, що надає перекладу національного колориту («*Йди під три чорти!*», «*Йди до біса!*»), нецензурною лексикою, що максимально відповідає оригіналу за силою.

Вираз «*give a (flying) fuck*» зазвичай вживається в заперечних реченнях (e.g., «*I don't give a fuck*») і означає крайній ступінь байдужості. Це грубий синонім до фрази «мені байдуже». Стратегія евфемізації використовується, коли ми хочемо передати сенс «мені байдуже», не використовуючи табуєваних слів (e.g., «*Мені байдуже*» / «*Мені все одно*», «*Мені начхати*», «*Яке мені діло?*»). Стратегія дисфемізації використовує питома українські грубі вирази, які ідеально передають зневагу оригіналу (e.g., «*Мені до сраки*», «*Мені по барабану*» / «*Мені по цимбалах*»).

Вираз «*Fuck it!*» зазвичай означає різку відмову від чогось, стан, коли людина здається, або рішення діяти напролом, попри ризики. Це момент, коли терпець увірвався. Стратегія евфемізації підходить для дубляжу, де важливо зберегти емоцію «ну і хай», але не можна лягтися (e.g., «*До біса!*» або «*До дідька!*», «*Хай йому грець!*», «*А, байдуже!*», «*Гори воно вогнем!*», «*Була не була!*»). Стратегія дисфемізації додає перцю, використовуючи грубу фізіологічну або сленгову лексику (e.g., «*В дупу це все!*», «*В сраку!*», «*Та пішло воно!*», «*Начхати!*», «*Забий!*»).

Вираз «*fuck all*» – це ідіома, яка означає «абсолютно нічого». Цікаво, що попри наявність нецензурного слова, ця фраза часто виражає не стільки гнів, скільки розчарування, зневагу або констатацію порожнечі. Стратегія евфемізації полягає у адаптації перекладу та використанні фразеологізмів, які підкреслюють нульовий результат (e.g., «*Анічогісінько*», «*Нуль без палички*», «*Дірка від бублика*», «*Дуля з маком*», «*Повний нуль*»). Грубий сленг слугує для пере-

дачі роздратування або зневажливого ставлення (e.g., «*Hi хрена!*»).

Фраза «*Holy fuck!*» це класичне богохульне поєднання (*profanity*). В англійській мові воно використовує контраст між «святим» (*holy*) та «брудним» (*fuck*), щоб висловити крайній ступінь шоку, переляку або захоплення. При перекладі відбувається не просто заміна слова, а зміна самої природи вигуку. Евфемізми можуть апелювати до «святого» (образу матері, Господа), але мають набагато м'якше, майже фольклорне забарвлення. Ця фраза може перекладатися декількома способами. Якщо посуватись по шкалі від найм'якшого до найгрубшого, ми побачимо, як працюють евфемізми та дисфемізми: максимальний евфемізм – «*О Господи!*» або «*Оце так!*», стилізований евфемізм – «*Матір рідна!*», легкий дисфемізм – «*Твою наліво!*» або «*Матір твою!*».

Фраза «*For fuck's sake*» за структурою є калькою з релігійного вигуку «*For God's sake*» («*Заради Бога*»). Тому в українській мові найкраще працюють варіанти, які також апелюють до якихось «вищих сил», нехай навіть негативних (чорт, біс, трясця). За допомогою стратегії евфемізації грубий англійський вираз замінюють на традиційні українські «прокляття», які звучать емоційно, але не вульгарно (e.g., «*Та заради всього святого!*», «*Трясця його матері!*», «*Хай йому грець!*», «*Та скільки можна!*», «*Якого біса!*» або «*Чорт забирай!*»). Стратегія дисфемізації використовується для посилення агресії без прямого мату (e.g., «*Та якого хера!*», «*Та в сраку це все!*», «*Матір твою за ногу!*», «*Бляха-муха!*»).

Вираз «*fuck-knows*» використовується, коли людина не просто не знає відповіді, а хоче підкреслити, що це питання взагалі за межами її розуміння або компетенції. Цей вираз дещо перегукується з «*God-knows*», але він має протилежний заряд. «*Fuck-knows*» це часто виклик, агресія або повна байдужість, тоді як «*God-knows*» це часто благання або вияв безпорадності. Природним та колоритним перекладом цього виразу буде «*Бог його знає*», «*Один дідько знає*», «*Біс його знає*», «*Хтозна-що / Хтозна-де*», «*Казна-що*». Якщо герой роздратований і не хоче бути ввічливим, то перекладач може використати грубіший сленг «*Який хер знає*», «*Чортзна-хто*», «*Звідки мені знати?*».

В англійській мові «*fuck*» вживається як слово-паразит або інтенсифікатор, воно часто не несе окремого лексичного значення, а лише «підсвічує» емоцію: гнів, захоплення, роздратування або шок. Оскільки в українській мові

немає прямого граматичного аналога, який би так само легко вставлявся всередину слів чи словосполучень, перекладачі використовують різні стратегії. Переклад слова «*fuck*» передається через українські підсилювачі через евфемізацію. Замість матюка використовуються емоційні частки або слова, що підкреслюють крайню межу (e.g., «*It's fucking cold!*» – «*Собачий холод!*» або «*Ну і дубняк!*»; «*I'm fucking tired.*» – «*Я втомився як собака.*» або «*Я капець як задовбався.*»). Часто емоція передається простою зміною порядку слів або додаванням підсилювальних часток «же», «та», «ну» (e.g., «*Open the fucking door!*» – «*Та відчини ти вже ті двері!*» або «*Відчиняй же ті кляті двері!*»). Перекладач вдається до дисфемізації і замінює нейтральне слово на більш грубе, щоб компенсувати відсутність матюка (e.g., «*Move your fucking car!*» – «*Прибери своє корито!*»). Якщо перекладач хоче зберегти ритм мови персонажа-маргінала, тоді використовуються слова-паразити (e.g., «*I don't fucking know.*» – «*Та я, бляха, не знаю*»).

Схожу функцію до «*fuck*» виконує підсилювальна конструкція «*as fuck*», що додається до прикметників. Евфемістичний переклад цієї конструкції звучатиме як «*неймовірно*», «*надзвичайно*», «*страх як...*» (e.g., «*cool as fuck*» – «*неймовірно крутий*»), дисфемістичний – «*капець який*», «*піпець як*», «*здорово*».

Слово «*fucked*» – це стан крайньої межі. Залежно від контексту, воно може означати фізичну втому, повний провал або зламану річ. Тут перекладач обирає між евфемізацією (м'який опис невдачі) та дисфемізацією (акцент на безнадії). Залежно від обраної стратегії «*I'm fucked*» може перекладатися як «*Мені кінець*», «*Мені капець*», «*Мені пиздець*». «*This is fucked*» вживається для опису абсурдної, несправедливої або жахливої ситуації і може перекладатися як «*Це просто жах*», «*Це повний треш*», «*Це якась хуйня*». «*It's fucked*» може описувати техніку або плани, які не працюють і перекладається як «*Воно не працює*», «*Воно здохло/накрилося*», «*Йому пізда*».

Іменники-образи, які мають у своєму складі морфему «*fuck*» – вершина агресивного сленгу. Вони використовуються для маркування людини як нікчемної, огидної або тупої. Переклад таких слів – це культурна адаптація через пошук аналога в українській лайці. Так, «*motherfucker*» залежно від інтонації може бути як смертельною образою, так і вигуком захоплення. Коли перекладач фокусується на моральних якостях, прибираючи фізіологічний підтекст, то пере-

клад буде звучати як «покидьок», «мерзотник», «виродок», «поганець». Природним для нашої мови буде переклад «сучий син», «вразий син». Нецензурним вважається переклад «виблядок», «курва». Складене слово «*goon-fuck*» містить дві морфеми: «*goon*» – це дурень, громила або тупий посіпака, «*fuck*» додає ваги образі. Евфемізація проявляється в перекладі «бовдур», «недоумок», «придуток», «тупак», дисфемізмами будуть «довбень», «осталоп», «гальмо», нецензурний переклад – «долбойоб», «дебілоїд». «*Fucktag*» – дуже принизливе слово, буквально означає ганчірку для витирання після сексу. Означає людину без власної гідності, яку використовують і викидають. Евфемізованим перекладом цієї лайки буде «ганчірка», «нікчема», «підстилка», «нуль без палички», дисфемізмами будуть «покидьок», «непотріб», «шмаркля», а нецензурний переклад – «гандон», «чмо».

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, лайка з «*fuck*» часто зустрічаються в сучасному кінодискурсі, оскільки він як найточніше відтворює реальність. Лайка з «*fuck*» в сленгу часто втрачає свій первісний агресивний зміст і стає засобом зв'язку слів. Це слово вже давно перестало бути просто брудним і перетворилося на багатофункціональний мовний інструмент. Така лайка виражає широкий спектр відчуттів. Емоційні вигуки передають гнів, шок, переляк. Така лайка вживається під час соціальної взаємодії, як спрямована агресія для вираження роздратування, зневаги. Через таку лайку передаються когнітивні стани байдужості, нерозуміння, рішучості. Лайка з «*fuck*» нерідко свідчить про стан безвиході, порожнечі, розчарування. Разом з тим, якщо лайка «*fuck-ing*» є інтенсифікатором прилеглого слова, то

вона виражає стан крайньої межі чи захоплення. Слово «*fuck*» може бути частиною складних слів, які є образами для інших та інтенсифікують якусь негативну якість.

Аналіз потенціалу лексеми «*fuck*» у кінодискурсі дозволяє вийти за межі її словникового визначення і розглянути її як динамічний прагматичний інструмент. У сучасному англійському кіно це слово еволюціонувало від табуованої назви дії до універсального маркера емоційної напруги. Афективна функція є первинною, вона пов'язана з миттєвим вивільненням сильних емоцій: гніву, болю, переляку або шоку. Інтенсифікувальна функція проявляється тоді, коли лексема виступає в ролі емоційного підсилювача для інших частин мови. Вона не несе самостійного змісту, а лише піднімає температуру вислову. Дискурсивна функція найбільш десемантизована форма вживання, де слово стає вигуком-заповнювачем, що допомагає структурувати мовлення або виграти час для роздумів.

Розуміння цього спектру відчуттів та знання про особливості вживання лайки з «*fuck*» дозволяє обрати правильну стратегію для дубляжу. Під час перекладу такої обценної лексики перекладач може обрати різні стратегії перекладу. Евфемізація проявляється у пошуку аналогу лайливого слова чи виразу та повної заміни образу. В українській мові такий переклад часто включає «чортихання», пошук сталих виразів в схожій семантикою, використання підсилювальних слів «же», «ті». Дисфемізація проявляється у перекладі через грубу фізіологічну та сленгову лексику. Часто саме лайливе слово у фразі не перекладається, але відбувається дисфемізація у перекладі прилеглого слова. Переклад оригіналу може бути також прямим зі збереженням нецензурної лексики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бех О. В. Когнітивно-дискурсні параметри перекладу емоційно-експресивної лексики. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Філологічна. 2013. Вип. 35. С. 36–38.
2. Бех О. В. Стратегії відтворення субстандартної лексики в англійському кінодискурсі. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Філологічна. 2015. Вип. 55. С. 31–33.
3. Бірн Е. Лихослів'я – це корисно. Дивовижна наука про лайку. К.: Віват, 2019. 224 с.
4. Бялик В. Д. Когнітивно-прагматичні параметри англійської обценної лексики та особливості її відтворення в українському перекладі. Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 234. Германська філологія. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 2005. С. 172–181.
5. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2008. 19 с.
6. Великорода В. Б. Евфемізація як стратегія перекладу табуованої лексики в анімаційних фільмах. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Германська філологія. 2010. Вип. 509–511. С. 250–253.
7. Караванський С. Й. Практичний словник синонімів української мови. 5-те вид., опрац. і доповн. Львів: Бакум, 2014. 605 с.
8. Ставицька Л. О. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників: обценізи, евфемізи, сексуалізи. К.: Критика, 2008. 454 с.

9. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.

10. Fairman C. Fuck: Word Taboo and Protecting Our First Amendment Liberties. Sphinx Publishing, 2009. 272 p.

11. Collins Online Dictionary. Retrieved February 12, 2026 from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/fuck>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 27.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026